

ARTYKUŁY PRZEGLĄDOWE, NOTATKI, SPRAWOZDANIA

Wanda NOWAK*

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW GMINY SZADEK

*Jeżeli chcesz zbudować okręt, to nie zwołuj ludzi w celu zrobienia planów,
podzielenia pracy, przygotowania narzędzi i wycinania drzew,
lecz naucz ich tęsknoty za bezmiarem morza.
Wtedy zbudują statek sami.
Antoine de Saint-Exupéry*

Aktywność społeczna jest procesem kompleksowym, ściśle związanym z rozwojem i funkcjonowaniem danego środowiska. Najczęstszym obszarem aktywności społecznej jest przestrzeń społeczności lokalnej, którą charakteryzuje wspólnota terenu, kapitału społecznego i więzi społecznych, pewne interakcje zachodzące wśród mieszkańców akceptujących wartości i cele dla nich wspólne. Według T. Pilcha, *to gromada ludzi zamieszkujących ograniczone i względnie izolowane terytorium, posiadających i ceniących wspólną tradycję, wartości i symbole, instytucje usługowe i kulturowe, świadomych jedności i odrębności, gotowych do wspólnotowego działania, żyjących w poczuciu przynależności i wewnętrznego bezpieczeństwa*¹.

Aktywność społeczną najczęściej definiuje się jako dobrowolne działanie na rzecz określonego, zewnętrznego lub swojego środowiska, ewentualnie na rzecz określonej grupy. Działanie to jest realizowane przez grupę osób, która nie otrzymuje wynagrodzenia (wolontariat) i charakteryzuje je akcyjność lub powtarzalność. Koszty aktywności mogą być pokrywane zarówno ze źródeł zewnętrznych,

* Wanda Nowak, sekretarz Gminy i Miasta Szadek.

¹ T. Pilch, *Środowisko lokalne – struktura, funkcje, przemiany*, [w:] *Pedagogika społeczna*, red. T. Pilch, I. Lepalczyk, Wydawnictwo Żak, Warszawa 1995, s. 157.

jak i własnych. Aktywność społeczna najczęściej przybiera formy stowarzyszeń (w Polsce na koniec 2013 r. istniało ok. 60 tys. zwykłych i zarejestrowanych stowarzyszeń), klubów (sportowych, seniora, młodzieżowych, towarzyskich), fundacji (o charakterze charytatywnym, kościelnym, wyznaniowym itp.), związków zawodowych, kół gospodyń wiejskich, ochotniczych straży pożarnych oraz innych grup nieformalnych.

Aktywność społeczna w gminie i mieście Szadek opiera się przede wszystkim na działalności kół gospodyń wiejskich, stowarzyszeń, ochotniczej straży pożarnej oraz organizacji młodzieżowych.

Koło Gospodyń Wiejskich to dobrowolna, samorządowa i niezależna społeczno-zawodowa organizacja kobieca działająca głównie na terenach wiejskich². Koła te mają na ziemiach polskich długą tradycję – pierwsze założone zostało przez Filipinę Płaskowicką w 1877 r. we wsi Janisławice³, a wcześniej, w 1866 r. na Pomorzu Gdańskim we wsi Piaseczno utworzono Towarzystwo Gospodyń⁴.

W gminie Szadek koła gospodyń wiejskich w różnych liczbowo składach – często nie posługując się nazwą „koło gospodyń” – zaznaczały swoją obecność już od lat 50. XX w. W tamtym czasie kobiety spotykały się w celu wymiany doświadczeń związanych ze sposobami prowadzenia domu, a także sposobami przetwórstwa mięsa, warzyw i owoców, pieczenia, gotowania, hodowli drobiu, kroju czy szycia.

Lata 80. i 90. XX w. to dla kół gospodyń w gminie Szadek, podobnie jak w całym kraju, okres kontynuacji wcześniejszych form działalności poszerzonych o współpracę z jednostkami ochotniczej straży pożarnej przy organizowaniu wieczorków, potańcówek i lokalnych imprez oraz udział w uroczystościach świątecznych i kościelnych. Koniec XX w. przyniósł jednak także zawieszenie działalności części kół. Reaktywacja wszystkich kół gospodyń w gminie szadkowskiej nastąpiła w 2009 r. Ich aktywność obejmuje przede wszystkim kultywowanie tradycji regionalnych, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości wśród kobiet, pomoc rodzinom wiejskim, a także służy integracji środowiska i budowania więzi międzypokoleniowych.

Obecnie na terenie gminy Szadek działa 13 kół gospodyń wiejskich w miejscowościach: Boczki, Dziadkowice, Górna Wola, Karczówek, Krokocice, Prusino-wice, Przatów, Rzepiszew, Sikucin-Jamno, Szadek, Wilamów, Wielka Wieś i Wola Krokocka. Zrzeszają one łącznie 320 aktywnych członków, w tym 10 mężczyzn.

Aktywność mieszkańców gminy i miasta Szadek znajduje swój wyraz także w czynnym udziale w pracach dziewięciu stowarzyszeń oraz Towarzystwa Przyjaciół Szadku.

² *Rola i funkcje Kół Gospodyń Wiejskich w przyspieszeniu przemian cywilizacyjnych i kulturalnych na wsi*, Kółka Rolnicze.eu (9.04.2011).

³ M. Środa, *Kobiety i władza*, Wydawnictwo W.A.B., Warszawa 2009, s. 367.

⁴ J. Borkowski, A. Gurnicz, *Kółka rolnicze w II Rzeczypospolitej*, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 1978, s. 9.

Towarzystwo Przyjaciół Szadku założone zostało w 1995 r. Głównym celem jego działalności jest krzewienie miłości do miasta, a także upowszechnianie wiedzy o Szadku, jego historii i czasach współczesnych. Towarzystwo współpracuje z szeregiem instytucji (tak prowadzącymi działalność w gminie, jak i poza nią), inicjuje również wiele imprez o charakterze kulturalnym oraz nawiązujących do wydarzeń historycznych.

Dwie kolejne organizacje to społeczne stowarzyszenia oświatowe. Społeczne Stowarzyszenie Oświatowe w Prusinowicach, działające od 1999 r., prowadzi Gimnazjum Publiczne w Prusinowicach oraz zajmuje się organizacją imprez kulturalno-edukacyjnych z udziałem mieszkańców sołectwa i gminy. Społeczne Stowarzyszenie Oświatowe w Sikucinie „Nasza Szkoła”, działające od 2001 r., prowadzi Społeczną Szkołę Podstawową w Sikucinie i organizuje działalność edukacyjną (w formie zajęć pozaszkolnych) oraz różne formy wypoczynku dla dzieci i młodzieży.

Stowarzyszenie Społeczne Mieszkańców Grzybowa zostało utworzone w 2011 r. w celu podejmowania inicjatyw na rzecz rozwoju swojego sołectwa oraz gminy.

Stowarzyszenie „Aktywni na rzecz Rozwoju Ziemi Szadkowskiej”, powstałe w 2012 r., działa na rzecz szeroko rozumianego rozwoju gminy i miasta Szadek.

Inne stowarzyszenia prowadzą działalność w ścisłym powiązaniu z kołami gospodyń wiejskich. Są to: utworzone w 2009 r. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Choszczewo oraz Stowarzyszenie Kobiet z Przatowa i Dziadkowic, jak również założone w 2010 r. Stowarzyszenie Kobiet Ogrodzimia i Szadkowic „Kos”.

W 2010 r. powstało Gminne Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich w Szadku, którego jednym z głównych celów jest wspieranie działalności kół gospodyń wiejskich z całego terenu gminy Szadek.

Oprócz zdominowanych przez kobiety wzmiankowanych już organizacji społecznych ogromną rolę w tej sferze działalności odgrywają jednostki ochotniczej straży pożarnej, do których w gminie Szadek łącznie należy 518 druhów, w tym 25 kobiet.

Tradycje działalności tych jednostek na terenie gminy sięgają końca XIX w. Pierwsza jednostka OSP powstała w 1897 r. w Szadku⁵. Pozostałe 16 jednostek ma swoje siedziby w: Boczkach, Borkach Prusinowskich, Choszczewie, Grzybowie, Kobyli Miejskiej, Kotlinkach, Krokocicach, Kromolinie, Łobudzicach, Prusinowicach, Przatowie, Rzepiszewie, Sikucinie, Szadkowicach-Ogrodziniu, Tarnówce oraz Wilamowie.

Walka z pożarami jest głównym zadaniem jednostek OSP, ale są one zaangażowane także w inne formy działalności: szkolenie druhów oraz organizację (lub wspomaganie organizacji) imprez okolicznościowych odbywających się na

⁵ Por. I. Pielesiak, *Z dziejów Ochotniczej Straży Pożarnej w Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2007, t. 7, s. 143.

terenie miasta i gminy Szadek. Jednostki OSP, propagując postawy prospołeczne i tradycje lokalne, pełnią ważną rolę w życiu społecznym i kulturalnym lokalnej społeczności.

W 2012 r. reaktywowana została działalność Związku Młodzieży Wiejskiej adresowana do młodych mieszkańców gminy szadkowskiej. Tworzą go trzy koła liczące łącznie 61 członków i mające swoje siedziby w Choszczewie, Prusinowicach i Rzepiszewie. Związek zorganizował m.in. kolonie, półkolonie i zimowiska dla dzieci oraz współuczestniczył w organizowaniu imprez okolicznościowych i charytatywnych, a także nawiązał współpracę z młodzieżą węgierską.

Dzieci i młodzież uczestniczą w zajęciach dodatkowych prowadzonych w klubach szkolnych „Fantom”, „Atlas”, „Sprinter” i „Sokoły” oraz w kołach tematycznych organizowanych w Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury, jak również w zajęciach odbywających się w bibliotece czy na obiektach Ludowego Klubu Sportowego „Victoria”.

Wzrost aktywności społecznej w gminie szadkowskiej świadczy o przełamywaniu syndromu prowincjonalności i aktywizacji mieszkańców w zakresie działań na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów we współpracy z władzami samorządowymi. Przejawem tego są starania o pozyskanie środków zewnętrznych (także z UE) w celu sfinansowania planowanych przedsięwzięć związanych z popularyzacją dziedzictwa kulturowego i tradycji regionu oraz integracją międzypokoleniową. Większość działań podejmowanych przez szadkowskie organizacje społeczne związana jest z obszarem produktów lokalnych, takich jak tradycyjna kuchnia regionalna, rękodzieło ludowe, wskrzeszanie lokalnych tradycji oraz upamiętnianie wydarzeń historycznych związanych z regionem. Szeroko rozwinięta została edukacja obywatelsko-patriotyczna dzieci i młodzieży szkolnej.

Przeprowadzone w 2013 r. przez Burmistrza Gminy i Miasta Szadek konsultacje społeczne, w których aktywnie uczestniczyło wiele powyżej wzmiankowanych organizacji społecznych, zaowocowały przyjęciem *Strategii rozwoju gminy i miasta Szadek na lata 2014–2020*⁶. Strategia ta wyznacza trzy główne cele, którymi są:

- komunikacja i współpraca oraz budowanie tożsamości wśród mieszkańców gminy i miasta;
- zrównoważony rozwój przestrzenny gminy i miasta;
- przedsiębiorczość budowana na fundamencie zasobów naturalnych.

W działalność wszystkich organizacji społecznych funkcjonujących w gminie zaangażowanych jest ok. 1 tys. osób, co stanowi ponad 13% ogólnej liczby mieszkańców. Urząd Gminy i Miasta, mając na uwadze wspieranie aktywności społecznej, w celu stworzenia platformy służącej współpracy i porozumieniu z organizacjami działającymi w środowisku lokalnym zainicjował projekt

⁶ Przyjęta uchwałą Rady Gminy i Miasta Szadek nr XL/267/2013 z 30 grudnia 2013 r.

Wspólne decyzje szansą rozwoju. Projekt ten realizowany w latach 2013–2015 zakłada organizację warsztatów umożliwiających społeczności lokalnej wybór grupy liderów oraz wypracowanie partnerskiego (z udziałem władz samorządowych i mieszkańców) systemu planowania pożądanych zmian, korzystnych z punktu widzenia animacji i organizacji życia społeczno-kulturalnego w gminie.

Bibliografia

- Borkowski, J., Gurnicz A., *Kółka rolnicze w II Rzeczypospolitej*, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 1978.
- Pielesiak I., *Z dziejów Ochotniczej Straży Pożarnej w Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2007, t. 7, s. 143–154.
- Pilch T., *Środowisko lokalne – struktura, funkcje, przemiany*, [w:] *Pedagogika społeczna*, red. T. Pilich, I. Lepalczyk, Wydawnictwo Żak, Warszawa 1995.
- Środa M., *Kobiety i władza*, Wydawnictwo W.A.B., Warszawa 2009.